भगवानचन्द्र ज्ञवालीको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत
रत्न राज्यलक्ष्मी क्याम्पस नेपाली विषयको स्नातकोत्तर
दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको प्रयोजनका
लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
सविता थापा
स्नातकोत्तर द्वितीय वर्ष
रत्न राज्यलक्ष्मी क्याम्पस
नेपाली विभाग
काठमाडौं

२०६९

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

रत्न राज्यलक्ष्मी क्याम्पस

काठमाडौं

मिति : २०६९/०२/

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय अन्तर्गत रत्न राज्यलक्ष्मी क्याम्पस, नेपाली विभागका छात्रा सविता थापाले स्नातकोत्तर तह, दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि तयार पार्नु भएको **भगवानचन्द्र ज्ञवालीको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको अध्ययन** शीर्षकको शोधपत्र सोही प्रयोजनका लागि स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति	**हस्ताक्षर**
(१) रमेश कुमार भट्टराई (विभागीय प्रमुख)	....
(२) रमेश कुमार भट्टराई (शोध निर्देशक)	....
(३) प्रा.डा. नन्दीश अधिकारी (बाह्य परिक्षक)	....

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय अन्तर्गत रत्न राज्य लक्ष्मी क्याम्पस, स्नातकोत्तर तह नेपाली विषयको दोस्रो वर्षका छात्रा सविता थापाले दसौं पत्रको प्रयोजनका निमित्त **भगवानचन्द्र ज्ञवालीको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको अध्ययन** शीर्षकको शोध-पत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नु भएको हो । परिश्रम पूर्वक सम्पन्न गरिएको यस शोधकार्यबाट म सन्तुष्ट छु र यसको मूल्याङ्कनका लागि रत्न राज्यलक्ष्मी क्याम्पस, नेपाली विभाग, स्नातकोत्तर कार्यक्रम समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

....

(**रमेश कुमार भट्टराई**)

सह प्राध्यापक

विभागीय प्रमुख तथा शोध निर्देशक

रत्न राज्यलक्ष्मी क्याम्पस

नेपाली विभाग

काठमाडौं ।

मिति :२०६९/०२/२२

कृतज्ञता ज्ञापन

'भगवानचन्द्र ज्ञवालीको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको अध्ययन' शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मैले स्नातकोत्तर तहको दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि रत्न राज्यलक्ष्मी क्याम्पस नेपाली विभागका बर्तमान विभागीय प्रमुख आदरणीय गुरू रमेश कुमार भट्टराईको निर्देशनमा तयार पारेकी हुँ । यो शोधपत्र तयार पार्ने क्रममा आइपरेका विभिन्न समस्या र चुनौतीहरुसँग जुध्दै अघि बढ्न उत्प्रेरित गर्दै आफ्नो कतिपय व्यावहारिक कार्य व्यस्ततालाई समेत पन्छाएर कुशल र समुचित निर्देशन गर्नु हुने उहाँप्रति म हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

प्रस्तुत विषयमा शोधकार्य गर्ने अवसर प्रदान गर्नुहुने रत्न राज्यलक्ष्मी क्याम्पस नेपाली विभागका तत्कालीन विभागीय प्रमुख आदरणीय श्री तुलसीमान श्रेष्ठ प्रति म हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । शोधपत्र तयार पार्ने क्रममा आवश्यक सामग्री दिई सहयोग गर्नुहुने साहित्यकार भगवानचन्द्र बीचबाट ज्ञवालीप्रति पनि कृतज्ञता ज्ञापन गर्नु म आफ्नो कर्तव्य ठान्दछु । आफ्नो कार्यव्यस्तता अमूल्य समय निकालेर समय समयमा प्रत्यक्ष रूपले समुचित निर्देशन, सुझाव तथा हौसला दिई अनुसन्धानात्मक कार्यप्रति मलाई उत्प्रेरित गर्नु हुने रत्न राज्यलक्ष्मी क्याम्पस, नेपाली विभागका सम्पूर्ण आदरणीय गुरूहरुप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

यस अवसरमा आर्थिक र व्यावहारिक सङ्घर्ष गर्दै आफ्नो अमूल्य श्रम र पसिना खर्चेर मेरो अध्ययनलाई यस अवस्थासम्म ल्याई पुऱ्याइदिनु हुने श्रद्धेय माता मेनुका थापा तथा पिता वीरबहादुर थापाप्रति म आफू आजीवन ऋणी रहने छु । यसै गरी शोधपत्र तयार गर्नका लागि बारम्बार घच्घच्याइरहने सहृदयी मित्रहरुलाई यथोचित धन्यावाद दिन्छु । यस शोधकार्यलाई शुद्धताका साथ टङ्कन गरी सहयोग गर्नु हुने बागबजार -३१, मा बस्नुहुने राहुल पाण्डेलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

अन्त्यमा प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि रत्न राज्यलक्ष्मी क्याम्पस, नेपाली विभाग, काठमाडौं समक्ष पेस गर्दछु ।

प्रवेश क्रमाङ्क : २०६६/०६७
परीक्षा क्रमाङ्क : ४००११३
त्रि.वि. दर्ता नं. : ६-१-२७४-३७२-२००५
मिति : २०६९/०४

शोधार्थी
सविता थापा
रत्न राज्यलक्ष्मी क्याम्पस
नेपाली विभाग
काठमाडौं

सङक्षेपीकृत शब्द सूची

……	केहि अंश छोडिएको
अप्र.	अप्रकाशित
आई. ए.	इन्टरमिडिएट अफ आर्टस्
क.	कमरेड
कमि	कमिसार
क्र सं	क्रम संख्या
घा	घायल
डा.	डाक्टर
त्रि.वि.	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
ना.सु.	नायव सुब्बा
ने.रा.प्र.प्र.	नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान
प्रा.लि.	प्राइभेट लिमिटेड
र.का	रचनाकार
वि.ए ,	व्याचलर अफ आर्टस्
वि.सं.	विक्रम सम्वत्
सम्पा	सम्पादक
सा. प्र	साझा प्रकाशन

विषय सूची

पहिलो परिच्छेद :

शोध परिचय

१.१ विषय प्रवेश	१
१.२ शोध समस्या	१
१.३ शोध कार्यको उद्देश्य	१
१.४ पूर्वकार्यको समीक्षा	२
१.५ शोधकार्यको औचित्य	२
१.६ शोधकार्यको सीमाङ्कन	२
१.७ शोध विधि	२
१.८ शोधपत्रको रूपरेखा	२

दोस्रो परिच्छेद :

भगवानचन्द्र ज्ञवालीको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको अध्ययन

२.१ जीवनी	३-८
२.१.१ वंश परम्परा	३
२.१.२ जन्म र जन्म स्थान	३
२.१.३ बाल्यकाल	४
२.१.४ उपनयन	४
२.१.५ शिक्षा दीक्षा	४
२.१.५.१ अक्षरारम्भ	४
२.१.५.२ विद्यालय शिक्षा	५
२.१.५.३ उच्च शिक्षा	५
२.१.६ बसोबास	६
२.१.७ विवाह, दाम्पत्य जीवन र सन्तान	६
२.१.८ व्यवसायिक जीवन	६

२.१.९ निष्कर्ष ८

२.२ भगवानचन्द्र ज्ञवालीको व्यक्तित्व ८

२.२.१ निजी व्यक्तित्व ९

२.२.२ सार्वजनिक व्यक्तित्व १०

२.२.२.१ साहित्यिक व्यक्तित्व १०

२.२.२.२ साहित्येतर व्यक्तित्व १५

२.२.२.३ जीवनी, व्यक्तित्व र साहित्यिक लेखनका बीच अन्तःसम्बन्ध १६

२.३ भगवानचन्द्र ज्ञवालीको कृतित्वको अध्ययन ११७

२.३.१ सृजनाको प्रेरणा र प्रभाव १७

२.३.२ लेखन कार्य १७

२.३.३ कृतिहरूको परिचय र वर्गीकरण १८

२.३.३.१ साहित्यिक कृति १९

२.३.३.२ साहित्येतर कृति २०

२.३.३.३ फुटकर रचनाहरूको प्रकाशन विवरण २३

२.३.४ भगवानचन्द्र ज्ञवालीको पुस्तकाकार साहित्यिक कृतिको समीक्षा २६

२.३.४.१ **दोभान** कथासङ्ग्रहको समीक्षा २६

२.३.४.२ **जब मरेकाहरू ब्युँझन्छन्** नाटक र एकाङ्कीहरूको समीक्षा ३८-६०

तेस्रो परिच्छेद :

मूल्याङ्कन र उपसंहार

३.१ मूल्याङ्कन ६१

३.२ उपसंहार ६२

सन्दर्भ सामग्री सूची ६५-७१

परिशिष्ट ७२-८०